

تعاملات دو سویه اسلامی کردن دانشگاه ها و تقویت علوم انسانی

دکتر بهرام اخوان کاظمی^۱

چکیده

مبانی پیشرفت و ارتقاء هر کشوری در نظام آموزش عالی آن نهفته است و به اعتقاد بسیاری، علوم انسانی در شاکله این نظام، دارای نقش محوری است، لذا همگان بر این باورند که تقویت این علوم و ارتقای بخشی به جایگاه آن، نقش بسیار اساسی در رشد و نمو و تعالی نظام آموزشی ایران اسلامی خواهد داشت. از طرف دیگر به نظر می‌رسد که میان موضوع با اهمیت اسلامی کردن دانشگاه‌ها و تقویت علوم انسانی، رابطه‌ای دوسویه، و مستقیم برقرار باشد، همچنان که تاریخ به‌خوبی گواهی می‌دهد که بسیاری از دانشمندان مسلمان در قرون اولیه طلایی صدر اسلام همانند فارابی، ابن سینا و خواجه نصیر، همزمان عالمان علوم انسانی و علوم تجربی بوده و مهمتر از آن، در اساس متأله بوده‌اند و منظر اصلی تفکر و تأمل علمی آنها دینی بوده است. از سویی خاستگاه و محل زایش علوم انسانی؛ در «ادیان الهی» و «فرهنگ» به معنای عام نهفته است؛ لذا علوم انسانی با دین و

۱. استادیار علوم سیاسی دانشگاه شیراز

فرهنگ پیوندی تام دارد و به همین دلیل در تفکر اسلامی، دین فقط یک عامل از عوامل تشکیل دهنده فرهنگ نیست، بلکه واقعیت دین داری، کل فرهنگ را تشکیل می دهد و هر چیزی از وحی الهی نشأت می گیرد.

نویسنده با ذکر استدلال هایی فرهنگ را بر تمدن مقدم شمرده، آنگاه زیر بنای فرهنگ را در جامعه اسلامی، دینی قلمداد می کند، سپس علوم انسانی را از مقوله فرهنگی و کیفی و علوم تجربی را از مقوله تمدنی و کمی به شمار می آورد و بدین وسیله بر تقدم علوم انسانی تأکید می ورزد، آنگاه با توجه به مبنا بودن دین در فرهنگ اسلامی، بر تعامل علوم انسانی و موضوع دیانت پای می فشارد و بر همین اساس میان اسلامی کردن دانشگاه ها و تقویت علوم انسانی تعاملی دو سویه را ترسیم کرده، آن را ضروری می داند.

در همین راستا نویسنده تلاش نموده تا با تبیین برخی قرائت های مختلف از موضوع اسلامی شدن و اسلامی کردن دانشگاه ها به پاره ای موانع این راه نیز اشاره کند و سپس راهکارهای رفع این موانع را توضیح دهد که یکی از اساسی ترین آنها تقویت و ارتقاء بخشی به علوم انسانی است. مولف با تشریح اهمیت و جایگاه عالی علوم انسانی به وضعیت نابسامان آن در کشورمان اشاره نموده، تا حد مقدور به توضیح راهکارهای تقویت این علوم در راستای موضوع اسلامی کردن دانشگاه ها پرداخته است و بر تعاملات دو سویه این دو موضوع، تأکید ورزیده است.

واژگان کلیدی: دانشگاه اسلامی، امام خمینی، حوزه، دین، علوم انسانی، جنبش تولید علم، نظریه پردازی